

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KOMORNIKA SĄDOWEGO I SKARBU PAŃSTWA ZA SZKODĘ WYRZĄDZONĄ PRZY WYKONYWANIU CZYNNOŚCI PRZEZ KOMORNIKA

ZBIGNIEW KUNIEWICZ*
ADRIANA TOMCZYK**

DOI: 10.26399/iusnovum.v18.4.2024.30/z.kuniewicz/a.tomczyk

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest wyjaśnienie wątpliwości powstałych na tle odpowiedzialności odszkodowawczej komornika sądowego oraz Skarbu Państwa na podstawie art. 36 ustawy o komornikach sądowych, z uwzględnieniem konstytucyjnego wzorca odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej, a także cywilnoprawnych regulacji dotyczących ogólnych reguł kompensacji szkody.

Konkluzja wypływająca z rozważań zawartych w artykule sprowadza się między innymi do następujących wniosków: (i) art. 36 u.k.s. jest samodzielną podstawą deliktowej odpowiedzialności komornika sądowego, opartej na przesłance bezprawności zachowania się komornika, bez względu, czy ponosi w tym zakresie winę; (ii) szkoda, podlegająca kompensacji na gruncie art. 36 u.k.s., obejmuje każdy uszczerbek w dobrach prawnie chronionych danego podmiotu, a zatem zarówno szkodę majątkową, jak i szkodę niemajątkową (zadośćuczynienie za doznaną krzywdę); (iii) na gruncie omawianej odpowiedzialności należy przyjąć wąskie ujęcie bezprawności, odwołujące się do konstytucyjnego ujęcia źródeł prawa (art. 87–94 Konstytucji).

Słowa kluczowe: deliktowa odpowiedzialność odszkodowawcza, odpowiedzialność organu władzy publicznej, odpowiedzialność komornika sądowego

* dr hab., prof. US, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Szczeciński (Polska), e-mail: zbigniew.kuniewicz@usz.edu.pl, ORCID: 0000-0003-0793-9937

** dr, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Szczeciński (Polska), e-mail: adriana.tomczyk@usz.edu.pl, ORCID: 0000-0002-2467-980X; radca prawny, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Szczecinie

LIABILITY OF A COURT ENFORCEMENT OFFICER
AND THE STATE TREASURY FOR DAMAGES
MADE WHILE THE COURT ENFORCEMENT OFFICER PERFORMS ACTIVITIES

ABSTRACT

The purpose of this article is to clarify doubts arising from the liability of the judicial officer and the State Treasury for damages pursuant to Art. 36 of Law on Judicial Officers, taking into account the constitutional model of liability for damage caused by unlawful action of a public authority, as well as civil law regulations regarding the general rules of damage compensation. The considerations contained in the article boil down to, among others, the following conclusions: (i) Art. 36 l.j.o. is an independent basis for tort liability of a judicial officer, based on the premise of unlawfulness of the bailiff's behavior, regardless of whether he is at fault in this regard; (ii) damage subject to compensation under Art. 36 of the l.j.p., covers any damage to the legally protected goods of a given entity, and therefore both material damage and non-pecuniary damage (compensation for the harm suffered); (iii) on the basis of the discussed liability, a narrow approach to unlawfulness should be adopted, referring to the constitutional approach to the sources of law (Articles 87-94 of the Constitution).

Keywords: tort liability for damages, liability of a public authority, liability of a judicial officer

UWAGI WSTĘPNE

Przewidziany w art. 36 Ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych¹ model odpowiedzialności odszkodowawczej komornika i solidarnej z nim odpowiedzialności Skarbu Państwa obejmuje szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności przez komornika. Obecny normatywny kształt tej odpowiedzialności stanowi konkretyzację normy konstytucyjnej zawartej w art. 77 ust. 1 Konstytucji², będącym źródłem odpowiedzialności odszkodowawczej za niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej.

Poprzednikiem art. 36 u.k.s. był art. 23 Ustawy o komornikach sądowych i egzekucji z dnia 29 sierpnia 1997 r.³ Należy zaznaczyć, że od chwili wejścia w życie ustawy z 1997 r. do dnia 27 stycznia 2004 r. obowiązywał dualizm regulacji prawnych dotyczących odpowiedzialności odszkodowawczej komornika. Kwestię tę regulował, obok art. 23 u.k.s.e., także art. 769 Kodeksu postępowania cywilnego⁴, którego § 1 zobowiązywał komornika do naprawienia szkód, wyrządzonych umyślnie lub przez niedbalstwo, jeśli poszkodowany nie mógł w toku postępowania zapobiec szkodzie

¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1168 ze zm., dalej jako: u.k.s.

² Według art. 77 ust. 1 Konstytucji: „Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej”.

³ Tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1309 ze zm., dalej jako: u.k.s.e. Zgodnie z art. 23 ust. 1: „Komornik jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności”, a według ust. 2: „Zastępca komornika ponosi odpowiedzialność jak komornik w zakresie czynności, które wykonywał”.

⁴ Ustawa z dnia 17 grudnia 1964 r., tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm., dalej jako: k.p.c.

za pomocą środków przewidzianych w Kodeksie postępowania cywilnego. Natomiast § 2 art. 769 k.p.c. statuował solidarną odpowiedzialność Skarbu Państwa oraz komornika za szkodę wyrządzoną przez komornika. Ten stan prawny istniał do chwili utraty przez art. 769 k.p.c. mocy obowiązującej. Wspomniany przepis został, w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 stycznia 2004 r.⁵, uznany za niekonstytucyjny, ponieważ konstruował odpowiedzialność odszkodowawczą komornika, opierając ją na zasadzie winy („umyślnie lub przez niedbalstwo”), co w świetle art. 77 ust. 1 Konstytucji jest niedopuszczalne. Rozwiązanie przyjęte na poziomie przepisów ustawowych nie może bowiem zawęzać odpowiedzialności organów władzy publicznej w porównaniu z rozwiązaniami zawartymi w regulacji konstytucyjnej. Z kolei ustawą z dnia 24 września 2004 r., nowelizującą ustawę o komornikach sądowych i egzekucji z 1997 r.⁶, przywrócono obowiązującą na gruncie art. 769 k.p.c. konstrukcję prawną solidarnej odpowiedzialności Skarbu Państwa. Do art. 23 u.k.s.e. dodany został § 3 o następującym brzmieniu: „Skarb Państwa jest odpowiedzialny za szkodę solidarnie z komornikiem”. Przepis art. 23 u.k.s.e. obowiązywał w niezmienionej już treści aż do chwili uchylenia ustawy, co nastąpiło 1 stycznia 2019 r.

Ze względu na uznanie niekonstytucyjności art. 769 k.p.c., nieaktualny stał się dorobek doktrynalny i orzeczniczy wypracowany na gruncie tego przepisu. Natomiast porównując treść przepisów art. 36 u.k.s. oraz art. 23 nieobowiązującej już ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, należy stwierdzić, że zasadnicze kwestie związane z charakterem oraz przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej komornika i Skarbu Państwa są treściowo zbieżne. Spostrzeżenie to uzasadnia twierdzenie, że poglądy doktryny i orzecznictwa ukształtowane na gruncie dawnego art. 23 u.k.s.e. zachowują aktualność.

Celem niniejszego artykułu jest zatem wyjaśnienie niektórych wątpliwości powstających na tle odpowiedzialności odszkodowawczej komornika sądowego oraz Skarbu Państwa na podstawie art. 36 u.k.s. Przedmiotem rozważań będą kwestie związane z charakterem prawnym oraz przesłankami tej odpowiedzialności, a także jej zakresem podmiotowym.

Według przyjętej w tekście zasadniczej tezy badawczej odpowiedzialność komornika sądowego i solidarna z nim odpowiedzialność Skarbu Państwa oparta na art. 36 u.k.s. wpisują się w model deliktowej odpowiedzialności odszkodowawczej. Przy określeniu normatywnego kształtu tej odpowiedzialności należy – poza wspomnianym art. 36 u.k.s. – odwołać się do przepisów rangi konstytucyjnej, odnoszących się do odpowiedzialności odszkodowawczej władzy publicznej, a także przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących ogólnych reguł kompensacji szkody.

---

⁵ SK 26/03, OTK-A 2004 nr 1, poz. 3.

⁶ Dz.U. nr 236, poz. 2356.

STATUS PRAWNY KOMORNIKA SĄDOWEGO

Z punktu widzenia określenia charakteru prawnego odpowiedzialności odszkodowawczej komornika sądowego, istotne znaczenie ma ustalenie jego statusu prawnego na gruncie obecnie obowiązującej ustawy o komornikach sądowych z 2018 r. W tym względzie, podobnie jak na gruncie Ustawy o komornikach sądowych i egzekucji z dnia 29 sierpnia 1997 r., nie ulega wątpliwości, że komornikowi sądowemu przysługuje status funkcjonariusza publicznego w każdej sferze jego działalności (art. 2 ust. 1 u.k.s.). Ponadto *de lege lata*, w odróżnieniu od stanu prawnego na gruncie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji z 1997 r., komornik jest również organem władzy publicznej w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, z wyjątkami przewidzianymi w odrębnych przepisach (art. 3 ust. 1 u.k.s.)⁷. Ustawodawca wyposażył go bowiem w określone kompetencje władcze, będące atrybutem władzy publicznej. Komornik posiada – w ramach wykonywanych zadań i funkcji – władcze kompetencje wobec innych podmiotów stosunków prawnych, chociaż nie jest organem władzy sądowniczej. Wykonując wyznaczone przez ustawę czynności, komornik nie jest związany ze stronami postępowania egzekucyjnego (wierzycielem i dłużnikiem) stosunkiem o charakterze prywatnoprawnym (np. stosunkiem zlecenia), lecz stosunkiem publicznoprawnym.

Przyznanie przez ustawodawcę komornikowi statusu organu władzy publicznej uzasadnia spojrzenie na jego pozycję ustrojową z perspektywy przepisów konstytucyjnych, a zwłaszcza art. 7 i art. 77 ust. 1 Konstytucji. Przepis art. 7 Konstytucji, wyrażając zasadę legalizmu, stanowi, że: „Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa”. Natomiast zgodnie z art. 77 ust. 1 Konstytucji: „Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej”. Należy zauważyć, że norma konstytucyjna zawarta w art. 77 ust. 1 Konstytucji należy do tej grupy norm konstytucyjnych, które mają pozycję nadrzędną w ramach wewnętrznej hierarchii norm konstytucyjnych, co wynika z miejsca tego przepisu w systematyce ustawy zasadniczej (rozdział II „Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela”). Przepis ten nie tylko kreuje konstytucyjny środek ochrony wolności oraz praw człowieka i obywatela, ale również stanowi źródło prawa podmiotowego do wynagrodzenia szkody za niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej⁸.

Konsekwencją uznania komornika sądowego za organ władzy publicznej jest konieczność uwzględnienia na poziomie regulacji ustawowej treści przepisu art. 77 ust. 1 Konstytucji, wyznaczającego konstytucyjny model odpowiedzialności odszkodowawczej władzy publicznej. Model ten nie stanowi jedynie potwierdzenia, czy

⁷ Zob. M. Jabłoński, *Rozdział 2. Komornik sądowy – funkcjonariusz publiczny czy „trójkształtny fenomen polskiego systemu prawa”*, w: *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, red. A. Marciniak, Sopot 2018, s. 51 i n.; E. Staszewska, *Rozdział 3. Charakter prawny służby komorniczej*, w: *Analiza i ocena...*, op. cit., s. 69 i n.

⁸ Zob. wyrok TK z 20 stycznia 2004 r., SK 26/03, OTK-A 2004, nr 1, poz. 3; L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne: zarys wykładu*, Warszawa 2019, s. 45; idem, *Normy konstytucyjne relatywnie niezmiennalne*, w: *Charakter i struktura norm konstytucyjnych*, red. J. Trzcíński, Warszawa 1997, s. 137–155; K. Działocha, *Hierarchia norm konstytucyjnych i jej rola w rozstrzygnięciu kolizji norm*, w: *Charakter i struktura norm konstytucyjnych*, red. J. Trzcíński, Warszawa 1997, s. 79–92.

też swoistej proklamacji samej idei odpowiedzialności odszkodowawczej w tym zakresie. Prawidłowa interpretacja art. 77 ust. 1 Konstytucji powinna zatem zmierzać do takiego odczytania sensu analizowanego przepisu, który uwzględni jego własne znaczenie normatywne⁹. Biorąc pod uwagę hierarchiczną strukturę norm prawnych oraz fakt, że art. 77 ust.1 Konstytucji nie jest jedynie powtórzeniem zasad ukształtowanych w ramach prawa powszechnego, treść omawianego przepisu musi być uwzględniana na poziomie wykładni art. 36 u.k.s.¹⁰

Odpowiedzialność odszkodowawcza z art. 77 ust. 1 Konstytucji oparta jest na obiektywnej kwalifikacji zachowania sprawcy szkody w postaci niezgodności z prawem, bez względu na to, czy ponosi on w tym zakresie winę¹¹. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego oraz Sądu Najwyższego podkreśla się, że ustanowienie w art. 77 ust. 1 Konstytucji surowszych, w porównaniu z ogólnymi zasadami opartymi na winie, przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej organów władzy publicznej uzasadnione jest szczególną, służebną rolą tych organów w zapewnieniu ochrony wolności oraz praw człowieka i obywatela. Ewentualne uznanie dopuszczalności ustanowienia przez przepisy ustawowe dodatkowej przesłanki odpowiedzialności w postaci winy prowadziłoby do ograniczenia konstytucyjnie określonych ram ochrony tych wolności i praw¹². Ponadto omawiany przepis ma charakter gwarancyjny z perspektywy obowiązywania, wyrażonej w art. 7 Konstytucji, zasady legalizmu.

OBIEKTYWNY CHARAKTER ODPOWIEDZIALNOŚCI KOMORNIKA

Zarówno w judykaturze, jak i w literaturze prawniczej podkreśla się, że odpowiedzialność komornika na podstawie art. 36 u.k.s. za szkodę powstałą przy wykonywaniu powierzonych mu publicznoprawnych czynności ma charakter odpowiedzialności deliktowej¹³. Trafność tego poglądu znajduje uzasadnienie w tym, że: po pierwsze,

---

⁹ Nieco odmienne zapatrywanie wyraził TK w wyroku z 24 lutego 2009 r., SK 34/07, Dz.U. z 2009 r., nr 37, poz. 296.

¹⁰ Tak trafnie TK w uzasadnieniu wyroku z 4 grudnia 2001 r., SK 18/00, OTK 2001 nr 8, poz. 256.

¹¹ Zob. wyroki TK: z 4 grudnia 2001 r., SK 18/00, OTK 2001, nr 8, poz. 256; z 7 października 2003 r., K 4/02, OTK-A 2003, nr 8, poz. 80; z 20 stycznia 2004 r., SK 26/03, OTK-A 2004, nr 1, poz. 3; z 24 lutego 2009 r., SK 34/07, OTK-A 2009, nr 2, poz. 10; E. Bagińska, A. Bień-Kacała, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 stycznia 2004, SK 26/03, „Przegląd Sejmowy” 2004, nr 4, s. 120*; T. Zembrzuski, w: *Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe wyzwania i perspektywy*, red. J. Jagieła, Warszawa 2020, s. 155.

¹² Zob. wyrok TK z 4 grudnia 2001 r., SK 18/00, OTK 2001, nr 8, poz. 256; wyroki SN: z 8 stycznia 2002 r., I CKN 581/99, OSNC 2002 nr 10, poz. 128; z 27 marca 2003 r., V CKN 41/01, OSNC 2004, nr 6, poz. 96.

¹³ Zob. wyrok TK z 20 stycznia 2004 r., SK 26/03, OTK-A 2004 nr 1, poz. 3; uchwała SN z 13 października 2004 r., III CZP 54/04, OSNC 2005, nr 10, poz. 168; wyroki SN: z 3 marca 2005 r., II CK 634/04, Legalis nr 246052; z 27 marca 2009 r., III CSK 376/07, Legalis nr 140138; z 10 lutego 2010 r., V CSK 279/09, Legalis nr 350666; z 13 grudnia 2012 r., V CSK 7/12, Legalis nr 667429; z 5 lutego 2014 r., V CSK 172/13, Legalis nr 993314; z 9 listopada 2016 r., II CSK 39/16, Legalis nr 1550005; z 9 listopada 2016 r., II CSK 775/15, Legalis nr 1565014; wyroki SA: w Gdańsku z 5 listopada 2019 r., V ACa 153/18, Legalis nr 1886915; w Warszawie z 28 sierpnia 2018 r., V ACa 758/17, Legalis nr 1852313; w Szczecinie z 7 czerwca 2018 r., I ACa 103/17,

komornik jest powołany do wykonywania orzeczeń sądowych w drodze przymusowej egzekucji świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, a także innych czynności określonych w ustawach; po drugie, w państwie prawa przymusowe wykonywanie wyroków w sprawach cywilnych nie odbywa się w drodze osobistych działań wierzyciela ani osób, którym zleca on wykonanie wyroku sądowego. Deliktowego charakteru omawianej odpowiedzialności nie podważa wyznaczony normatywnie status komornika sądowego jako funkcjonariusza publicznego oraz organu władzy publicznej.

Odpowiedzialność komornika sądowego na podstawie art. 36 u.k.s. oparta jest na przesłance bezprawności zachowania się komornika i jest niezależna od winy. Taki kształt tej odpowiedzialności wypływa, z jednej strony, ze statusu prawnego komornika sądowego jako organu władzy publicznej, z drugiej – z konieczności podporządkowania art. 36 u.k.s. normom konstytucyjnym, zwłaszcza regulacji zawartej w art. 77 Konstytucji.

Należy zauważyć, że nie każde nieprawidłowe zachowanie komornika będzie kwalifikowane jako bezprawne. Pojęcie „bezprawności” należy rozumieć jako zaprzeczenie zachowania zgodnego z nakazami i zakazami wynikającymi z normy prawnej. Według dominującego poglądu doktryny i judykatury niezgodność z prawem, stanowiąca przesłankę odpowiedzialności organu władzy publicznej, należy rozumieć ściśle, odwołując się do konstytucyjnego ujęcia źródeł prawa (art. 87–94 Konstytucji). Niezgodne z prawem będzie zatem działanie lub zaniechanie sprzeczne z przepisami Konstytucji, ustawy, ratyfikowanej umowy międzynarodowej, rozporządzenia, aktu prawa miejscowego czy przepisu prawa powszechnie obowiązującego aktu prawa europejskiego. Na gruncie art. 36 u.k.s. należy przyjąć takie właśnie wąskie ujęcie bezprawności, a nie – jego tradycyjnie przyjmowane na gruncie prawa cywilnego – szersze rozumienie, obejmujące nadto naruszenia norm moralnych i obyczajowych, określane mianem „zasad współżycia społecznego” lub „dobrych obyczajów”¹⁴.

Legalis nr 2177446; w Białymstoku z 15 września 2017 r., I ACa 522/16, Legalis nr 1674195; w Szczecinie z 20 listopada 2014 r., I ACa 467/14, Legalis nr 1241607; w Szczecinie z 11 lipca 2013 r., I ACa 103/13, Legalis nr 776432; w Białymstoku z 26 czerwca 2013 r., I ACa 284/13, Legalis nr 736057; w Szczecinie z 23 kwietnia 2013 r., I ACa 12/13, Legalis nr 687922; J. Bieluk, *Rozdział 9. Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika w nowej regulacji prawnej*, w: *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, red. A. Marciniak, Sopot 2018, s. 205; A. Marciniak, *Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika sądowego w prawie polskim*, Sopot 2020, s. 36; Z. Knypl, *Jeszcze o odpowiedzialności odszkodowawczej komornika*, „Problemy Egzekucji” 2001, nr 18, s. 67–68; G. Rząsa, *Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika – suplement (po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 stycznia 2004 r.)*, „Radca Prawny” 2004, nr 2, s. 87; G. Kuczyński, w: *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji*, red. J. Świeczkowski, Warszawa 2012, s. 139; M. Simbierowicz, w: *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. M. Simbierowicz, M. Świtkowski, LEX 2012, komentarz do art. 36, pkt 2.

¹⁴ Tak TK w wyrokach: z 4 grudnia 2001 r., SK 18/00, OTK 2001, nr 8, poz. 256; z 23 września 2003 r., K 20/02, OTK-A 2003, Nr 7, poz. 76; oraz SN w wyroku z 8 stycznia 2002 r., I CKN 581/99, OSP 2002, nr 11, poz. 143; SA w Warszawie w wyroku z 19 marca 2014 r., VI ACa 1178/13, Legalis nr 993843; Z. Radwański, A. Olejniczak, J. Grykiel, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2022, s. 233–234; H. Ciepla, J. Skibińska-Adamowicz, *Status prawny komornika i podstawy jego odpowiedzialności odszkodowawczej po uchyleniu art. 769 k.p.c.*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 4–6, s. 17; J. Bieluk, *Rozdział 9. Odpowiedzialność odszkodowawcza...*, op. cit.,

ARTYKUŁ 36 U.K.S. JAKO PODSTAWA ODPOWIEDZIALNOŚCI

Analiza art. 36 u.k.s. prowadzi do wniosku, że regulacja ta spełnia ustawowe przesłanki, pozwalające zakwalifikować ją jako samodzielną podstawę odpowiedzialności komornika sądowego¹⁵. Omawiany artykuł określa bowiem przesłanki podmiotowe oraz przedmiotowe, stanowiące podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej komornika. Twierdzenie to nie oznacza jednak, że omawiany przepis zawiera kompleksową regulację dotyczącą omawianej odpowiedzialności. Przepis art. 36 u.k.s. nie definiuje – co jest zamierzone przez ustawodawcę – podstawowych pojęć występujących w ramach konstrukcji prawnej odpowiedzialności odszkodowawczej. W tym zakresie należy odwołać się do przepisów Kodeksu cywilnego, zawierających ogólne reguły rządzące tą odpowiedzialnością (pojęcia szkody, związku przyczynowego, przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody itd.).

Do odpowiedzialności odszkodowawczej opartej na art. 36 u.k.s. znajduje zastosowanie zasada pełnej kompensacji szkody, wyrażona w art. 361 § 2 k.c. Oznacza to, że obowiązek odszkodowawczy komornika obejmuje straty, jakie poszkodowany poniósł (*damnum emergens*), oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządono (*lucrum cessans*)¹⁶. Szkoda, o której mowa w art. 36 u.k.s., obejmuje każdy uszczerbek w dobrach prawnie chronionych danego podmiotu, a zatem zarówno szkodę majątkową, jak i szkodę niemajątkową (zadośćuczynienie za doznaną krzywdę). Szerokie ujęcie szkody na gruncie art. 36 u.k.s. wpisuje się również w konstytucyjny model odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej¹⁷.

---

s. 208; A. Pytel, „Czyj zysk, tego ryzyko” – czy istnieją określone granice odpowiedzialności komornika sądowego?, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2017, nr 10, s. 49 i 56; G. Kuczyński, w: *Ustawa o komornikach sądowych...*, red. J. Świeczkowski, op. cit., s. 140; A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 158; Z. Knypl, Z. Merchel, *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, Sopot 2015, s. 221–222; M. Simbierowicz, w: *Ustawa o komornikach sądowych...*, red. M. Simbierowicz, M. Świtekowski, op. cit., komentarz do art. 36, pkt 3; M. Rybicka-Pakuła, w: *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, red. M. Świeczkowska-Wójcikowska, J. Świeczkowski, LEX 2020, komentarz do art. 36, pkt 12.

¹⁵ Taki pogląd wyrażony został jeszcze na gruncie art. 23 u.k.s.e. i zachowuje aktualność w odniesieniu do art. 36 u.k.s. – zob. wyroki SN: z 30 października 2014 r., II CSK 60/14, OSNC 2015, nr 10, poz. 123; z 24 czerwca 2015 r., II CSK 544/14, OSNC 2016, nr 6, poz. 76; odmiennie np. wyrok SA w Poznaniu z 11 sierpnia 2017 r., I ACa 1568/16, Legalis nr 1714493; A. Marciniak, *Ustawa...*, op. cit., s. 158; J. Bieluk, *Rozdział 9. Odpowiedzialność odszkodowawcza...*, op. cit., s. 206.

¹⁶ Zob. W. Warkała, *Odpowiedzialność. Funkcje, rodzaje, granice*, Warszawa 1972, s. 123; M. Kaliński, *Odpowiedzialność odszkodowawcza*, w: *System Prawa Prywatnego. Tom 6. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A. Olejniczak, Warszawa 2018, s. 18.

¹⁷ Tak też A. Górski, *Odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez komornika działającego w charakterze organu egzekucyjnego*, „Palestra” 2003, nr 11–12, s. 93; T. Zembrzuski, w: *Sądowe postępowanie egzekucyjne...*, op. cit., s. 156; A. Marciniak, *Ustawa...*, op. cit., s. 158; idem, *Odpowiedzialność...*, op. cit., s. 42; H. Ciepła, J. Skibińska-Adamowicz, *Status prawny komornika i podstawy...*, op. cit., s. 21; J. Bieluk, *Rozdział 9. Odpowiedzialność odszkodowawcza...*, op. cit., s. 210; G. Kuczyński, w: *Ustawa o komornikach sądowych...*, red. J. Świeczkowski, op. cit., s. 140; Z. Knypl, Z. Merchel, op. cit., s. 224–225; M. Simbierowicz, w: *Ustawa o komornikach sądowych...*, red. M. Simbierowicz, M. Świtekowski, op. cit., komentarz do art. 36, pkt 5. Zob. również wyrok TK z 4 grudnia 2001 r., SK 18/00, OTK 2001 nr 8, poz. 256.

Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika z art. 36 u.k.s. nie obejmuje natomiast kosztów działalności komornika oraz jego zobowiązań wynikających z zatrudnienia osób niezbędnych do obsługi kancelarii, ochrony mienia i pomocy w czynnościach terenowych w ramach umowy o pracę albo umowy cywilnoprawnej (art. 153 ust. 1 u.k.s.). Podmiotami poszkodowanymi mogą być nie tylko strony i uczestnicy postępowania egzekucyjnego, ale także inne osoby, które mogą doznać uszczerbku wskutek czynności podejmowanych przez komornika¹⁸.

Istotnym elementem kształtującym odpowiedzialność odszkodowawczą komornika sądowego na podstawie art. 36 u.k.s. jest wymóg, aby działanie lub zaniechanie komornika nastąpiło „przy wykonywaniu czynności”. Zastosowana w art. 36 u.k.s. formuła jest znana przepisom Kodeksu cywilnego regulującym deliktową odpowiedzialność osób powierzających wykonanie czynności innej osobie (art. 429 i 430 k.c.), a także przepisom dotyczącym odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej (art. 417 § 1 k.c.). Wyrażenie „przy wykonywaniu czynności” oznacza istnienie funkcjonalnej więzi między dokonywaną czynnością a powstałą szkodą¹⁹. Należy mieć przy tym na uwadze, że w świetle art. 3 u.k.s. komornik wykonuje czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, a także inne czynności powierzone mu przez ustawodawcę. W art. 36 u.k.s. przy określeniu „czynności” ustawodawca nie użył kwantyfikatora szczegółowego, co uzasadnia twierdzenie, że odpowiedzialność odszkodowawcza komornika powstaje przy wykonywaniu przez niego każdej czynności. Odpowiedzialność ta nie ogranicza się zatem jedynie do czynności egzekucyjnych w „wąskim rozumieniu, obejmujących wyłącznie czynności, zmierzające bezpośrednio do przymusowego zaspokojenia wierzyciela”²⁰.

W sytuacji wyrządzenia przez komornika szkody, która powstała „przy okazji” wykonywania przez niego czynności, odpowiedzialność odszkodowawcza komornika kształtuje się na zasadach ogólnych, przewidzianych w Kodeksie cywilnym²¹, np. w sytuacji uszkodzenia należącego do dłużnika mienia podczas czynności zajęcia ruchomości.

Kwalifikacja odpowiedzialności komornika, opartej na art. 36 u.k.s., jako odpowiedzialności odszkodowawczej pozwala stwierdzić, że przesłanką jej powstania

---

¹⁸ Wyrok SA w Poznaniu z 11 sierpnia 2017 r., I ACa 1568/16, Legalis nr 1714493.

¹⁹ Tak Z. Radwański, A. Olejniczak, J. Grykiel, op. cit. s. 224-225.

²⁰ Tak SN na gruncie dawnego przepisu art. 23 u.k.s.e. (obecnie art. 36 u.k.s.) w wyroku z 24 czerwca 2015 r., II CSK 544/14, OSNC 2016, nr 6, poz. 76. Podobnie też E. Bagińska, *Odpowiedzialność odszkodowawcza za wykonywanie władzy publicznej*, Warszawa 2006, s. 451-452; A. Górski, *Odpowiedzialność Skarbu Państwa...*, op. cit., s. 92; J. Bieluk, *Rozdział 9. Odpowiedzialność odszkodowawcza...*, op. cit., s. 209; A. Pytel, op. cit., s. 48; A. Marciniak, *Ustawa...*, s. 158-159; Z. Knypl, Z. Merchel, op. cit., s. 224; M. Świtkowski, w: *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. M. Simbierowicz, LEX/el. 2023, komentarz do art. 36, pkt 3. Zob. również wyrok SN z 30 października 2014 r. (II CSK 60/14, OSNC 2015, nr 10, poz. 123), w którym Sąd ten wyraził trafną ocenę, że zachowaniem bezprawnym w świetle art. 36 u.k.s. może być czynność polegająca na ustaleniu i pobraniu opłat egzekucyjnych.

²¹ Zob. A. Marciniak, *Odpowiedzialność...*, s. 48 i 49; H. Ciepła, J. Skibińska-Adamowicz, *Status prawny komornika i podstawy...*, op. cit., s. 22; W. Tomalak, *Status ustrojowy i procesowy komornika sądowego*, Warszawa 2014, s. 175; J. Bieluk, *Rozdział 9. Odpowiedzialność odszkodowawcza...*, op. cit., s. 210; M. Rybicka-Pakuła, w: *Ustawa o komornikach sądowych...*, op. cit., komentarz do art. 36, pkt 7.

jest istnienie adekwatnego związku przyczynowego. Istnienia związku przyczynowego nie wyłącza możliwość pojawienia się przyczyny rezerwowej (hipotetycznej, *causa superveniens*), będącej hipotetyczną okolicznością późniejszą aniżeli przyczyna, która realnie spowodowała powstanie szkody²². Stąd też za niedopuszczalne uznać należy powołanie się przez komornika na przyczynę rezerwową (hipotetyczna, *causa superveniens*), polegającą na tym, że również legalnie prowadzona egzekucja spowodowałaby taki sam skutek w postaci zaspokojenia wierzyciela.

Komornik sądowy nie może zwolnić się, względem poszkodowanego, od odpowiedzialności odszkodowawczej opartej na art. 36 u.k.s., wykazując, że dokonał czynności w następstwie wykonania zarządzenia sądu, zmierzającego do zapewnienia należytego wykonania egzekucji w trybie nadzoru judykacyjnego (art. 759 § 2 k.p.c.). Okoliczność, że komornikowi przysługuje roszczenie regresowe do Skarbu Państwa (na podstawie art. 36 ust. 2, zd. 3 u.k.s.) w sytuacji, gdy szkoda powstała wyłącznie na skutek stosowania się komornika do zarządzeń sądu lub organów nadzoru administracyjnego, nie zmienia zasad solidarnej odpowiedzialności komornika i Skarbu Państwa wobec poszkodowanego.

Nie stanowi okoliczności wyłączającej omawianą odpowiedzialność również oddalenie przez sąd skargi na czynności komornika, która spowodowała szkodę (art. 767 k.p.c.)²³. W stanie faktycznym sprawy rozstrzygniętej wyrokiem Sądu Najwyższego z 16 marca 2007 r. (III CSK 381/06), skierowany przez stronę powodową wobec komornika zarzut polegał na tym, że przeprowadził on licytację przed uprawnieniem się opinii i oszacowania nieruchomości (art. 952 k.p.c.). Ponadto skarga na opis i oszacowanie została oddalana, ale nastąpiło to po przeprowadzeniu licytacji przez komornika. Kwestionując ocenę prawną dokonaną w tej sprawie przez sąd pierwszej i drugiej instancji, Sąd Najwyższy jednoznacznie stwierdził, że przeprowadzenie licytacji z naruszeniem art. 952 k.p.c., tj. przed uprawnieniem się opisu i oszacowania, nie można zakwalifikować jedynie jako „pewne uchybienie ze strony komornika”. Zachowanie komornika było działaniem bezprawnym, które, przy spełnieniu pozostałych przesłanek (istnienie szkody oraz związku przyczynowego), rodzi jego odpowiedzialność odszkodowawczą. Na podkreślenie zasługuje uwaga Sądu Najwyższego, że w obecnym stanie prawnym zaskarżenie wadliwych czynności komornika nie jest przesłanką warunkującą powstanie jego odpowiedzialności za szkodę. W głównej tezie uzasadnienia analizowanego orzeczenia Sąd Najwyższy trafnie stwierdził, że: „błędne oddalenie przez sąd skargi na czynność komornika, która spowodowała szkodę, nie wyłącza odpowiedzialności odszkodowawczej komornika na podstawie art. 23 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (obecnie art. 36 u.k.s. – przyp. Z.K., A.T.)”.

---

²² Zob. szerzej A. Koch, w: *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, red. M. Gutowski, Legalis 2022, komentarz do art. 361 k.c., nb. 31–36; P. Machnikowski, w: *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz*, red. P. Machnikowski, Legalis 2022, komentarz do art. 361 k.c., nb. 73–139.

²³ Por. wyrok SN z 16 marca 2007 r., III CSK 381/06, OSNC 2008, nr 2, poz. 28 – który, choć wydany na gruncie art. 23 u.k.s.e., zachowuje aktualność *de lege lata*.

SOLIDARNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ SKARBU PAŃSTWA

Gwarancyjny charakter analizowanego wcześniej przepisu art. 77 ust. 1 Konstytucji, a także ustawowy obowiązek nadzoru nad komornikami sprawowany przez sąd jako organ wymiaru sprawiedliwości stanowią uzasadnienie dla istnienia solidarnej z komornikiem odpowiedzialności Skarbu Państwa. Przepis art. 36 ust. 2 u.k.s. jest samoistną podstawą istnienia zobowiązania solidarnego komornika i Skarbu Państwa, stanowiąc *lex specialis* – w rozumieniu art. 421 k.c. – wobec art. 417–4172 k.c., których zastosowanie jest wówczas wyłączone.

Odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 36 u.k.s. jest odpowiedzialnością za cudzy czyn. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą po spełnieniu przesłanek decydujących o powstaniu odpowiedzialności komornika. Oznacza to, że odpowiedzialność ta powstaje wtedy, gdy na skutek niezgodnego z prawem działania lub zaniechania komornika, przy wykonywaniu przez niego czynności, zostanie wyrządzona szkoda, a między zdarzeniem a szkodą będzie istniał normalny związek przyczynowy. Poszkodowany może wówczas – według swego wyboru – pozwać jednego albo obu dłużników solidarnie odpowiadających za szkodę. Skarb Państwa odpowiada nie zamiast, lecz obok komornika, czyli solidarnie z nim, a zatem istnienie odpowiedzialności Skarbu Państwa nie zwalnia komornika od odpowiedzialności²⁴.

Solidarna odpowiedzialność odszkodowawcza komornika i Skarbu Państwa obejmuje także działanie lub zaniechanie asesora komorniczego, w tym asesora będącego zastępcą komornika, a także osoby powiązanej z komornikiem umową o pracę lub umową cywilnoprawną, wykonującej czynności związane z postępowaniem egzekucyjnym. Ponadto odpowiedzialność ta obejmuje działania zastępcy komornika, którym jest asesor komorniczy wyznaczony w trybie art. 43 ust. 1 u.k.s. (art. 36 ust. 3 u.k.s.). Natomiast zastępowany komornik oraz Skarb Państwa nie ponoszą odpowiedzialności za działania lub zaniechania zastępcy komornika, jeśli jest nim inny komornik²⁵.

Przyjęte przez ustawodawcę w ustawie o komornikach sądowych rozwiązanie dotyczące odpowiedzialności zastępcy komornika będącego asesorem, uzasadnione jest dwiema przesłankami. Po pierwsze tym, że ów zastępca działa na rachunek zastępowanego komornika. Po drugie, to komornik, a nie asesor komorniczy objęty jest obowiązkowym ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej za szkody, które mogą zostać wyrządzone w związku z wykonywaniem czynności przypisanych

---

²⁴ E. Bagińska, *Istota i przesłanki solidarnej odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez komornika sądowego*, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2009, nr 11, s. 17; eadem, *Odpowiedzialność...*, op. cit., s. 458; wyrok SN z 27 października 1971, I CR 427/71, OSNCP 1972, nr 5, poz. 88.

²⁵ Na gruncie poprzednio obowiązujących regulacji odpowiedzialność za szkodę spowodowaną działaniami zastępcy komornika opierała się na jednolitych zasadach, niezależnie od tego, kto przy dokonywaniu czynności egzekucyjnych występował w charakterze zastępcy komornika. W myśl art. 23 ust. 2 u.k.s.e. zastępca komornika ponosił „odpowiedzialność jak komornik w zakresie czynności, które wykonywał”. Była to odpowiedzialność oparta na tych samych przesłankach i na tej samej zasadzie odpowiedzialności, na jakich opierała się odpowiedzialność komornika.

ustawowo komornikowi. Ponadto zakres ubezpieczenia, któremu podlega komornik, obejmuje również działania lub zaniechania asesorów (art. 37 ust. 1 u.k.s.).

Należy zauważyć, że odpowiedzialność Skarbu Państwa nie dotyczy jednak zobowiązań komornika wynikających z zatrudnienia osób niezbędnych do obsługi kancelarii, a także podmiotów niezbędnych do ochrony mienia i pomocy w czynnościach terenowych w ramach zawartej umowy o pracę, umowy o dzieło, umowy zlecenia lub umowy o świadczenie usług, oraz kosztów jego działalności (art. 153 ust. 4 u.k.s.).

Obecnie obowiązujące regulacje prawne przewidują, w odróżnieniu od ustawy o komornikach sądowych i egzekucji z 1997 r., zasady rozliczania roszczeń regresowych między komornikiem a Skarbem Państwa. Zgodnie z art. 36 ust. 2 zd. 2 u.k.s. o istnieniu tych roszczeń regresowych decyduje fakt, czy „szkoda powstała wyłącznie na skutek stosowania się przez komornika do zarządzeń sądu lub organów nadzoru administracyjnego”. Pozytywne rozstrzygnięcie tej okoliczności oznacza, że komornik, który naprawił szkodę, ma zwrotne roszczenie do Skarbu Państwa; jeśli zaś szkodę naprawił Skarb Państwa, wówczas nie ma on roszczenia zwrotnego do komornika. Irrelevantne dla rozkładu ciężaru naprawienia szkody w stosunku wewnętrznym między komornikiem i Skarbem Państwa są zatem pozostałe okoliczności, a zwłaszcza ich wina oraz stopień, w jakim przyczynili się do powstania szkody.

Określone w art. 36 ust. 2 zasady dokonywania zwrotnych roszczeń między komornikiem a Skarbem Państwa nie wpływają ani na solidarny charakter odpowiedzialności odszkodowawczej wymienionych podmiotów, ani na przesłanki decydujące o powstaniu tej odpowiedzialności²⁶. Oznacza to, że sąd w sprawie o zapłatę odszkodowania na podstawie art. 36 ust. 1 u.k.s. nie bada, czy szkoda powstała na skutek wykonania zarządzeń sądu lub organów nadzoru administracyjnego.

Przyjęta przez ustawodawcę powyższa konstrukcja dla roszczeń regresowych komornika oraz Skarbu Państwa jest w pełni uzasadniona złożonym statusem prawnym komornika, a także obecnym zakresem sprawowanego nad komornikiem nadzoru judykacyjnego oraz administracyjnego²⁷. Komornik, z jednej strony jako funkcjonariusz publiczny i organ władzy publicznej, wykonuje władztwo państwowe w zakresie przymusowego egzekwowania orzeczeń, a z drugiej – prowadzi swoją działalność na własny rachunek i własne ryzyko, ponosząc koszty związane z prowadzeniem kancelarii.

---

²⁶ Stąd też nieuzasadnione jest twierdzenie, że „Skarb Państwa wobec takiego brzmienia (art. 36 ust. 2 u.k.s. – przyp. Z.K., A.T.) odpowiada tylko wtedy, gdy szkoda powstała wyłącznie na skutek stosowania się przez komornika do zarządzeń sądu lub organów nadzoru administracyjnego”; zob. J. Bieluk, *Rozdział 9. Odpowiedzialność odszkodowawcza...*, op. cit., s. 215.

²⁷ W ramach nadzoru judykacyjnego komornik przy wykonywaniu czynności podlega orzeczeniom sądu, w tym wydanym w trybie art. 759 § 2 k.p.c. (art. 166 ust. 1 u.k.s.). Przepis ten obliuguje sąd do wydawania z urzędu zarządzeń zmierzających do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwa spostrzeżone uchybienia. Należy przy tym zauważyć, że wyrażona w ramach wydanych zarządzeń ocena prawna jest wiążąca dla komornika (art. 759 § 2 zd. 2 u.k.s.). W zakresie zaś nadzoru administracyjnego komornik podlega zarządzeniom nadzorczym prezesa właściwego sądu rejonowego, sądu okręgowego oraz sądu apelacyjnego, a także zarządzeniom Ministra Sprawiedliwości (art. 168 ust. 3 w zw. z art. 167 ust. 1). Zarządzenia te nie mogą dotyczyć przepisów, których stosowanie podlega kognicji sądu sprawowanej w ramach nadzoru judykacyjnego (art. 168 ust. 4 u.k.s.).

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone rozważania doprowadziły do wyjaśnienia niektórych wątpliwości powstających na tle odpowiedzialności odszkodowawczej, o której mowa w art. 36 u.k.s. Centralnym punktem tych analiz jest teza, w myśl której wspomniany przepis stanowi samodzielną podstawę odpowiedzialności komornika sądowego. Jest to odpowiedzialność deliktowa, oparta na przesłance bezprawności zachowania się komornika, co oznacza, że jest ona niezależna od jego winy. Szkoda podlegająca kompensacji na gruncie omawianego przepisu obejmuje każdy uszczerbek w dobrach prawnie chronionych danego podmiotu, a zatem zarówno szkodę majątkową, jak i szkodę niemajątkową (zadośćuczynienie za doznaną krzywdę).

Na gruncie art. 36 u.k.s. należy przyjąć wąskie ujęcie bezprawności, odwołujące się do konstytucyjnego ujęcia źródeł prawa (art. 87–94 Konstytucji), nie zaś jego tradycyjne, szersze ujęcie, obejmujące nadto naruszenia norm moralnych i obyczajowych, określane mianem „zasad współżycia społecznego” lub „dobrych obyczajów”. Odpowiedzialność komornika powstaje, gdy działanie lub zaniechanie komornika nastąpiło „przy wykonywaniu czynności”. Oznacza to, że jego odpowiedzialność nie ogranicza się jedynie do czynności egzekucyjnych w wąskim rozumieniu, obejmujących wyłącznie czynności, zmierzających bezpośrednio do przymusowego zaspokojenia wierzyciela.

Na gruncie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o komornikach sądowych, zastępowany komornik ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą za działania zastępcy komornika, którym jest asesor komorniczy wyznaczony w trybie art. 43 ust. 1 u.k.s. (art. 36 ust. 3 u.k.s.). Zastępowany komornik nie ponosi natomiast odpowiedzialności za działania lub zaniechania zastępcy komornika, jeśli jest nim inny komornik.

Analizowany art. 36 u.k.s. jest nie tylko podstawą odpowiedzialności komornika sądowego, ale także podstawą solidarnej z nim odpowiedzialności Skarbu Państwa. Zasady dokonywania zwrotnych roszczeń między komornikiem oraz Skarbem Państwa (art. 36 ust. 2 u.k.s.) nie wpływają ani na solidarny charakter odpowiedzialności odszkodowawczej wymienionych podmiotów, ani na przesłanki decydujące o powstaniu tej odpowiedzialności. Ponadto komornik sądowy nie może zwolnić się, względem poszkodowanego, od odpowiedzialności odszkodowawczej opartej na art. 36 u.k.s., wykazując, że dokonał czynności w następstwie wykonania zarządzenia sądu, zmierzającego do zapewnienia należytego wykonania egzekucji w trybie nadzoru judykacyjnego (art. 759 § 2 k.p.c.).

BIBLIOGRAFIA

- Bagińska E., *Istota i przesłanki solidarnej odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez komornika sądowego*, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2009, nr 11.
- Bagińska E., *Odpowiedzialność odszkodowawcza za wykonywanie władzy publicznej*, Warszawa 2006.
- Bagińska E., Bień-Kacała A., *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 stycznia 2004, SK 26/03, „Przegląd Sejmowy” 2004, nr 4.*
- Bieluk J., *Rozdział 9. Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika w nowej regulacji prawnej*, w: *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, red. A. Marciniak, Sopot 2018.

- Ciepla H., Skibińska-Adamowicz J., *Status prawny komornika i podstawy jego odpowiedzialności odszkodowawczej po uchyleniu art. 769 k.p.c.*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 4–6.
- Działocha K., *Hierarchia norm konstytucyjnych i jej rola w rozstrzyganiu kolizji norm*, w: *Charakter i struktura norm konstytucyjnych*, red. J. Trzciniński, Warszawa 1997.
- Garlicki L., *Normy konstytucyjne relatywnie niezmiennialne*, w: *Charakter i struktura norm konstytucyjnych*, red. J. Trzciniński, Warszawa 1997.
- Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne: zarys wykładu*, Warszawa 2019.
- Górski A., *Odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez komornika działającego w charakterze organu egzekucyjnego*, „Palestra” 2003, nr 11–12.
- Jabłoński M., *Rozdział 2. Komornik sądowy – funkcjonariusz publiczny czy „trójkształtny fenomen polskiego systemu prawa”*, w: *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, red. A. Marciniak, Sopot 2018.
- Kaliński M., *Odpowiedzialność odszkodowawcza*, w: *System Prawa Prywatnego. Tom 6. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A. Olejniczak, Warszawa 2018.
- Knypl Z., *Jeszcze o odpowiedzialności odszkodowawczej komornika*, „Problemy Egzekucji” 2001, nr 18.
- Knypl Z., Merchel Z., *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, Sopot 2015.
- Koch A., w: *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, red. M. Gutowski, Legalis 2022.
- Kuczyński G., w: *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji*, red. J. Świeczkowski, Warszawa 2012.
- Machnikowski P., w: *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz*, red. P. Machnikowski, Legalis 2022.
- Marciniak A., *Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika sądowego w prawie polskim*, Sopot 2020.
- Marciniak A., *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Warszawa 2014.
- Pytel A., *„Czyj zysk, tego ryzyko” – czy istnieją określone granice odpowiedzialności komornika sądowego?*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2017, nr 10.
- Radwański Z., Olejniczak A., Grykiel J., *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2022.
- Rybicka-Pakuła M., w: *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, red. M. Świeczkowska-Wójcikowska, J. Świeczkowski, LEX 2020.
- Rząsa G., *Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika – suplement (po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 stycznia 2004 r.)*, „Radca Prawny” 2004, nr 2.
- Simbierowicz M., w: *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. M. Simbierowicz, M. Świtkowski, LEX 2020.
- Staszewska E., *Rozdział 3. Charakter prawny służby komorniczej*, w: *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, red. A. Marciniak, Sopot 2018.
- Świtkowski M., w: *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. M. Simbierowicz, LEX/el. 2023.
- Tomalak W., *Status ustrojowy i procesowy komornika sądowego*, Warszawa 2014.
- Warkała W., *Odpowiedzialność. Funkcje, rodzaje, granice*, Warszawa 1972.
- Zembrzusi T., w: *Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe wyzwania i perspektywy*, red. J. Jagieła, Warszawa 2020.

Cytuj jako:

Kuniewicz Z., Tomczyk A., *Odpowiedzialność komornika sądowego i Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu czynności przez komornika*, „Ius Novum” 2024, nr 4(18), s. 55–67. DOI: 10.26399/iusnovum.v18.4.2024.30/z.kuniewicz/a.tomczyk